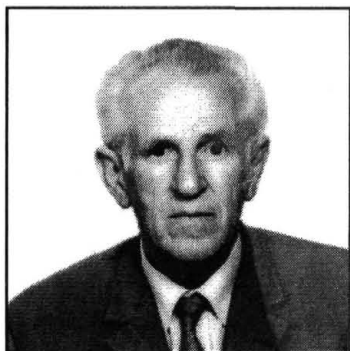

Léces Károly (1929–2000)

Isten csodája, hogy nem roppant össze a terhek súlya alatt, amelyeket a sors életére és a kortársakéra szabott. Léces Károly nemzedéke a kiszámíthatatlan sorscsapásokban arra ítéltetett, hogy ők legyenek megélői és elviselői az ország első-tétült korszakának: mire felnőttek, rájuk szakadt a háború, majd a rákövetkező félelmek idején sorjázó diktatúrák tapostak rájuk; amikor pedig a zsarnokok visszalökésével enyhülni látszott a sors kíméletlen ítélete, már megöregedtek. Csak hírből ismerhették a felnőtt élet színtereit. A terhek súlyát fokozta, hogy a nemzet lélekben ké-

születlen volt a tragédiák sorozatára. Mindenkinek egyéni választ kellett adnia arra, hogyan lop magának egy kis életet a fojtogató szorításban vagy netán janicsárnak áll a hatalom mellé. A kihívást az értelmiség kettős teherrel élte át, hiszen a felelősség tudatban és erkölcsben is rájuk nehezedett.

Léces Károly választása az egyetlen út volt, amely megfelelt a mindenfajta relatív erkölcs fölött álló szigorú etikai normáknak: túlélni a korszakot emberiséggel és hagyományozni tudást, tudatot, erkölcsöt, műveltséget, tartást. Amit ő még a zalai dombok tövében kapott övétől, majd az egyetemen a még tanító legendás tudós nemzedéktől. Ez volt a legtöbb, amit tennie lehetett. Pedig Léces Károlyt nem kísérték látványos tettek. Végezte a dolgát, ahogyan természete diktálta. Nem tanult szerepet játszott, hanem önmagát adta. Így vált példaképpé sokunk számára még akkor is, ha életének igen nehéz korszakában külsőleg igen kevés jegy árulkodott arról, amilyenek láttuk. Nem volt látványos, nem volt kihívó, nem is sziporkázott, hanem a mindennapok tisztességes helytállása alakította jellemét. Mi nagyon láttuk őt. Olyan volt, mint a magas hegyek, mert a hegyek nem tehetnek arról, amilyenek; akkor is méltóságosak, ha nem írnak róluk szimfóniát.

A tanszéken, ahol a fiatal nemzedéket tanította – néhány évvel volt idősebb a hallgatóknál – szokatlan családi légkör uralkodott. Lényéből sugárzott. A hallgatókat emberként fogadta, mindenkinek ismerte bajait, vágyait, sikereit, és ott segített, ahol enyhíteni kellett a gondokon. De mindig megjelent tapintatosan és természetes egyszerűséggel, ha a segítségére szükség volt. A családiasság szülte az őszinteséget, és mindkettőből az a tolerancia fakadt, amelynek tanszékünk kivételes szigete volt. Szívesen jártak tanítani hozzánk, így kaptuk meg a tanárok javát. Ehhez az igazi egyetemi mércéhez csak néhány kisebb szak volt képes igazodni. Az őszinte családi légkör nemcsak óvott a külső világ kíméletlenségétől,

hanem támasz volt az ország eltérő részeiből ide talált, a fővárosi és egyetemi élet kezdeteit tétován átélő hallgatóknak.

A hallgatók számára természetes volt ez a légkör, és csak később tudatosodott bennük, hogy nem szokványos alma mater jutott nekik osztályrészüil. A könyvtár szak, a folyton nyitva tartó szemináriumi szoba más szakok hallgatóit is vonzotta, itt alakult a kar egyik szabad műhelye; Léces Károly nevét pedig a kar hallgató-sága emlegette tisztelettel és megbecsüléssel. Ő is ismerte más szakok hallgatóit. Ez is olyan hagyomány, amit az egyetem régen elfeledett.

Tekintélyéhez nem lett volna elég a közvetlenség. Léces Károlyt lenyűgöző műveltsége, tájékozottsága emelte azok közé az oktatók közé, akikhez a hallgatók igazodtak. Nemcsak a közvetlen tananyagban mutatkozó magabiztosságát csodálhatták, hanem a szakmai ismeretek egészét átfogó tudását. Minden gondolatmenetéből az európai humán kultúra villant fel. Úgy gondolkodott, hogy számára az európai hagyomány adta a gondolkodás és elemzés közegét. Nem volt képes nem európai módon szólni. Ez sem hivalkodva jelent meg nála, hanem természetesen, mintha másként élni, gondolkodni, következtetni, ítélni nem is lehetne. A lényéből fakadó európaiság és a rendszerezett tájékozottság váltotta ki a hallgatók tiszteletét. A legtöbb tanítvány önkéntelenül ehhez szabta a maga mércéjét, mert ilyenné kellett lennünk. Nem volt benne céltudatos pedagógia, kiszámított ráhatás, semmiféle nevelési szándék, egyszerűen megmutatta a csúcspontot: ide kellett feljutni.

Amikor elhagyta az egyetemet, élete nagyon megváltozott. Nem volt szerencsés választás, és hullámzó pályát kellett bejárnia. Még meg is alázták olyanok, akik a térdéig sem értek, és tudását fel sem tudták mérni. Léces Károly felülről, néha fanyar iróniával nézte a méltatlanok buzgalmát.

Később nyugalmat talált az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeumban, de inkább a múzeumban. Az iskolai értesítők feldolgozásában talált örömet, mert nem gyűjteményi dokumentumokként kezelte őket, hanem a magyar művelődéstörténet és iskolatörténet kimeríthetetlen forrásaiként. Szinte mindent tudott, ami az értesítőkben benne volt. Léces Károly életművét azzal lehet jellemezni, hogy sokkal több volt benne, mint amit a sors megjeleníteni engedett. Nagy kár, hogy energiáinak egyik részét a napi küzdelmek emésztették fel. Nem volt a sors kegyeltje. Arra volt predesztinálva, hogy hagyományozzon tartást, tudást, magatartást olyan korban, amikor a helytállás lehetett a legnagyobb alkotás. Amit tudott és ahogyan vélekedett, tovább él a tanítványokban és kollégákban. Bennünk él, s majd tovább, az emberi lelkekben épül, ki tudja meddig az idők folyamában.

Horváth Tibor